

מחיי התמימים

האור שבהערות

תופעה שאין לה אח וריע - קובצי הערות התמימים ואנ"ש היוצאים לאור בתדירות גבוהה בישיבות תומכי תמימים - כיצד זה התחיל? • סקירה קצרה על שנים מקובצי ההערות - תות"ל 770 ותות"ל מוריסטון

בז' באדר של אותה שנה החל הסדר, שנקבע לאחר סדרי הלימוד הרשמיים של הישיבה - למשך 70 דקות בכל ערב.

הסדר המיוחד, העניק חיות והתלהבות בלימוד תורתו של הרבי, ובמהלך הסדר התפלגו התמימים ארוכות בתוכנם של השיחות וכו'. או אז הועלה

בין החוברות היוצאות-לאור בקביעות בעולם הישיבות החבידי, בולטים בעיקר קובצי "הערות התמימים ואנ"ש" המושכות במידה רבה את תשומת ליבם של התמימים ואנ"ש בכל אתר ואתר.

אצל רבים מהם הפכה קריאת הקבצים לנוהג קבוע, ובכל פעם שיוצא-לאור קובץ הערות נוסף - מקפידים הם לעבור על כל תוכנה של החוברת, לפחות באופן שטחי.

אולי, דווקא בשל היותם של הקבצים תופעה שגרתית לחלוטין, לא שם הציבור את הדעת לשאלה המתבקשת: כיצד כל זה התחיל? או השאלה הקשה יותר: מהו סוד הצלחתה של החוברת, אשר מיד לאחר צאתה לאור-עולם צברה תאוצה רבה, וברבות השנים קנתה לה מתחרים רבים שקשה למנותם במספר?...?

אתערותא דלתתא

הקבצים הראשונים יצאו-לאור על-ידי התמימים של ישיבת תות"ל 770, בשלהי חורף תשל"ב.

בעקבות התעוררות של אנ"ש והתמימים להתכונן לקראת יום הבהיר י"א בניסן שנת השבעים באופן מיוחד - הוחלט על סדר לימוד עיוני קבוע בשיחותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

תשל"ב. שער החוברת הראשונה של קונטרס "הערות התמימים" עם הגהות כ"ק אד"ש מה"מ

עמוד הראשון של ה'פתח דבר' בקונטרס הראשון עם הגהות כ"ק אד"ש מה"מ

◆ עוד העיר הרבי:

כדאי שהפורמט - כמו הלקו"ש.

כשנה לאחר מכן בשלהי שנת תשל"ג הכניסו חברי המערכת מכתב לרבי ובו הודיעו ע"ד רצונם להו"ל קונטרס שני עם הערות נבחרות, בדוגמת מה שהו"ל אשתדל בחודש אלול תשל"ב. לפנינו כמה מהערות הרבי:

◆ על כללות מכתבם כתב הרבי:

נת' ות"ח.

◆ לאחמ"כ הוסיף הרבי והעיר:

בכלל אינו מזרכי חינוך לתלמידים להו"ל הערות עוה"פ ועוה"פ במהד"ב - כ"א "לאפשא לה" - אבל כיון שכבר התחילו - ימשיכו ועכ"פ

הרעיון להעלות על הכתב את ההסברים שהושמעו במהלך הלימוד.

הגליון הראשון שנשא את השם "הערות התמימים" יצא לאור לקראת שבת פרשת תצוה של אותה שנה. היוזמה החדשה התקבלה בהתלהבות על-ידי לומדי השיחות, ומיני אז החל לצאת בקביעות מזמן לזמן.

יחס חם מהרבי

לאחר כמה חודשים החליטו כמה מהתמימים ובראשם התמימים: נחמן שי שפירא, יעקב יהודה ליב שי אלטיין, שניז שי ווילשאנסקי, להו"ל ליקוט שיכלול בתוכו את כל ההערות והביאורים הנבחרים שנדפסו עד אז. היינו, לקבץ לפונדק אחד ולהדפיסם בקונטרס שיקרא בשם "הערות התמימים".

הרבי התייחס בחביבות לרעיון זה וכשהכניסו את הקובץ להיכלו הקדוש, לפני מסירתו לדפוס, הגיה הרבי את נוסח השער, ואף הוסיף הערות בכתב יד קדשו על מכתב חברי המערכת. לפנינו כמה מהערות הרבי:

◆ על מה שכתבו שקוראים לקונטרס בשם "הערות התמימים", עיגל הרבי את התיבה "התמימים" וכתב:

לכאורה שולל השתתפות דכו"כ - אולי להוסיף "ואנ"ש" (או "כו"ב) וכן בהפתח דבר וכו'.

◆ על מה שכתבו שהקונטרס יעלה לכה"פ סכום של \$600, סימן הרבי וכתב:

10% השתתפות מקרן הע' (כשאר ע"א מוסדות).

היינו שהרבי יתן השתתפות מקרן שיסד באותה עת בקשר להקמת 71 מוסדות לכבוד שנת השבעים.

◆ על השער לא כתבו מי המוציא לאור וע"ז כתב הרבי בשוה"ג של המכתב:

יו"ל ע"י "חברי מערכת".

שעמדה מאחורי הוצאת הקובצים היה הרב **אלימלך צוויבל**, המשפיע בישיבה.

זמן קצר לאחר הופעת הקובץ הסתובבה שמועה אשר אין הרבי שבע רצון מזה...

באותו קיץ תש"ג נכנס הרב צוויבל ליחידות אצל הרבי, וכתב בפתק שהגיש לרבי שהפסיקו בהו"ל של הקבצים בגלל השמועה הנ"ל.

הרבי שלל את השמועה והגיב שבאמת הוא שבע רצון. בקשר לכך הוסיף הרבי וסיפר:

בא' הקובצים היתה שאלה על מה שנאמר בא' השיחות וגם תירוץ על אותה שאלה. רב מסויים שאל אותי את אותה השאלה שהופיעה בקובץ. לכן שלחתי לו את הקובץ עם השאלה והתירוץ [הרבי התבטא אז כמי שחוזר על מה שעשה ואמר]: דא איז דיין שאלה, דא איז דער ענטפער (תוך כדי שעושה עם ידיו הקי') [=כאן היא שאלתך, והנה התירוץ].

לאחר יחידות זו פרחה לה השמועה שהתבררה כלא נכונה.

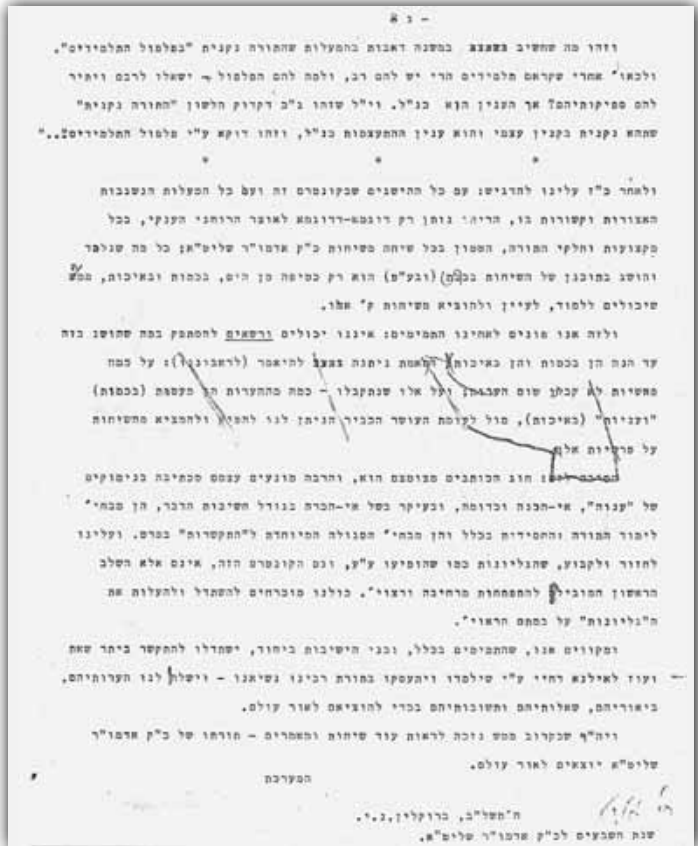
הרבי מעיין בקובץ

במהלך השנים, כיהנו חברי המערכת במוריסטון בחירי ומצוייני התמימים, ביניהם ניתן למנות את הרב סימון יעקבסון, הרב חיים צבי גרונער, הרב מאיר אסי, הרב שמשון יורקאוויטש ועוד.

מספר הרב **לוי יצחק גרליק**, מי שהיה חבר המערכת החל משלהי שנת תשל"ח:

בשנת תשל"ח התחלתי ללמוד בישיבה במוריסטון. למרות שעל-פי הכלל לא התירו לעסוק בשנת הלימודים הראשונה בהוצאת הערות, אולם אף-על-פי-כן, **עזרתי** בהוצאה-לאור גם בשנת תשל"ח.

בתחילה יצא לאור הקובץ אחת לשלושה שבועות. בשנת תשל"ט, החלטתי יחד עם חברי הרה"י ר' **אלטער בוקיעט** (כיום שליח בלעקסינגטון) להרחיב

עמוד השלישי של ה'פתח דבר' בקונטרס הראשון, עם הגהות כ"ק אד"ש מה"מ. הרבי הוסיף את התאריך 'ח"י אלול'

תוכן והסגנון ככל האפשרי

◆ על מה שכתבו ש"בחלק מהוצאות הדפוס משתתפים חלק גדול מתלמידי הישיבה בסכומים קטנים, והיתר יכסה בעזה"יית מכירת הקונטרס", כתב הרבי:

ממזכ' (ירות) - חומש.

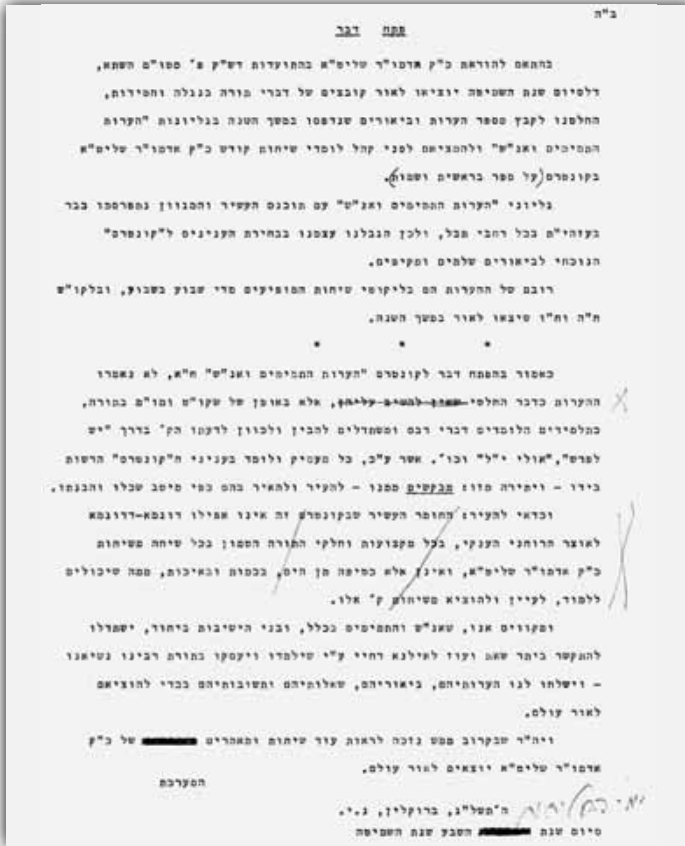
◆ בסוף המכ' סימן חץ וכתב [הוראה למזכירות]:

ממזכ' (ירות) - לתת כנ"ל.

הקובץ של הישיבה במוריסטון

בשנת תשל"ג החלו לצאת-לאור הקבצים הראשונים של ישיבת תות"ל במוריסטון. הרוח החיה

'פתח דבר' לקונטרס השני משנת תשל"ג, עם הגהות כ"ק אד"ש מה"מ. הרבי הוסיף את התאריך "מי הסליחות"

את הקובץ ולהגביר את קצב ההוצאה-לאור. דיברנו אז על תוכנית של הוצאה-לאור סדירה, לפחות אחת לשבועיים. וכך החל הדבר:

גליון הראשון שיצא תחת עריכתנו, יצא ממכש הזפוס לקראת ח"י באלול, ומיד עם הוצאתו לאור של גליון זה, התחלנו לעבוד על גליון נוסף לרגל ו' תשרי. בהתחשב בעובדה כי מדובר בחודש החגים, עמלנו קשות להכין את החומר לדפוס, על-מנת שתיכף לאחר החגים (מיד לאחר החזרה ללימודים הסדירים) נוציא לאור את הקובץ הבא. לפועל, הקובץ השלישי יצא לאור לקראת שבת בראשית.

חשוב לציין כי למרות הקשיים הרבים שעברנו במהלך העבודה, עבדנו בקצב מסחרר וכל זאת מתוך תחושה פנימית על הנחת-רוח שכל זה גורם לרבי. אז, זו הייתה עדיין תחושה פנימית, ללא כל סימוכין עד ... בליל שבת בראשית - הרבי יורד לתפילה, בידו הסידור, ובתוכו - לא פחות ולא יותר - קובץ ההערות השבועי.

לאושרנו לא היה גבול, בפרט שחדי העין הצליחו להבחין כי במהלך אמירת 'לכה דודי' עיני הרבי בקובץ. כדאי לציין, כי באותה תקופה היה הרבי בשעת ה"לכה דודי" מעיין בדרך כלל בלקוטי-שיחות השבועי.

ההתייחסות המיוחדת לקובץ ההערות שלנו, הפיח בכל העוסקים בהוצאה לאור חיות ומרץ רב, ובו במקום החלטנו להוציא את הרעיון לפועל ולהוציא קובץ הערות בקביעות כל שבועיים, שבדאי יעניק חיות מחודשת לעיון ופולפל בדברי הרבי בלקוטי-שיחות השבועי.

ההתעסקות בהוצאת הקובץ לאור הייתה בשעת הסדר המיוחד ללימוד לקוטי-שיחות (מידי לילה) ומחוץ לשעות הסדרים. בשל כך, עיקר העבודה נדחתה לליל שישי. באותו שבוע, כאשר נגשנו למלאכת הקודש בליל שישי, גילינו להפתעתנו כי בידינו חומר מספיק עבור הוצאת קובץ שלם לאור.

כעת, ההתלבטות הייתה קשה. מחד, ידענו את התייחסותו המיוחדת של הרבי לקובץ; אולם, מאידך, 'פחדנו' עדיין כי מדובר במעשה פראי ("ווילדקייט")... כל זאת מלבד העבודה הרבה שעוד ציפתה לעורכים: להקליד את ההערות במכונת-כתיבה מיושנת, להגיה את תוכנם, למהר לבית הדפוס, לפתור עוד כמה בעיות טכניות בדרך ולהספיק עוד להגיע לפני שבת ל-770...

לאחר התייעצות לילית עם המשפיע הרב צוויבל, הוחלט - מוציאים את הקובץ לאור. ההתלהבות שעורר הקובץ החדש לא ישכח ממני לעולם. הוצאת שני קבצים, שבת אחר שבת, הייתה אז חידוש של ממש...

מאז המשכנו להוציא-לאור את הקובץ בקביעות מידי שבוע, ובמקביל הבחנו ביחס המיוחד של הרבי להערות: כמעט מידי ליל שבת עיין הרבי בקובץ החדש במהלך "קבלת שבת".

אותם שאלות. בהמשך, החלו להגיע למערכת הערות נוספות גם מארץ-הקודש וממקומות נוספים ברחבי העולם, וכך הצלחנו להוציא חוברת הערות מידי שבוע בשבוע.

יחד עם זאת, הקשיים הרבים דרוש השקעה ומסירות לענין במהלך כל ימות השבוע, ובמשך הזמן התעורר בליבנו החשש: מה יאמר הרבי על-כך שתלמידים מכניסים את 'ראשם ורובם' לעניין? חששנו אז כי אולי הוצאת הקובץ מידי שבוע אינה מתאימה לרצון הרבי!?!...

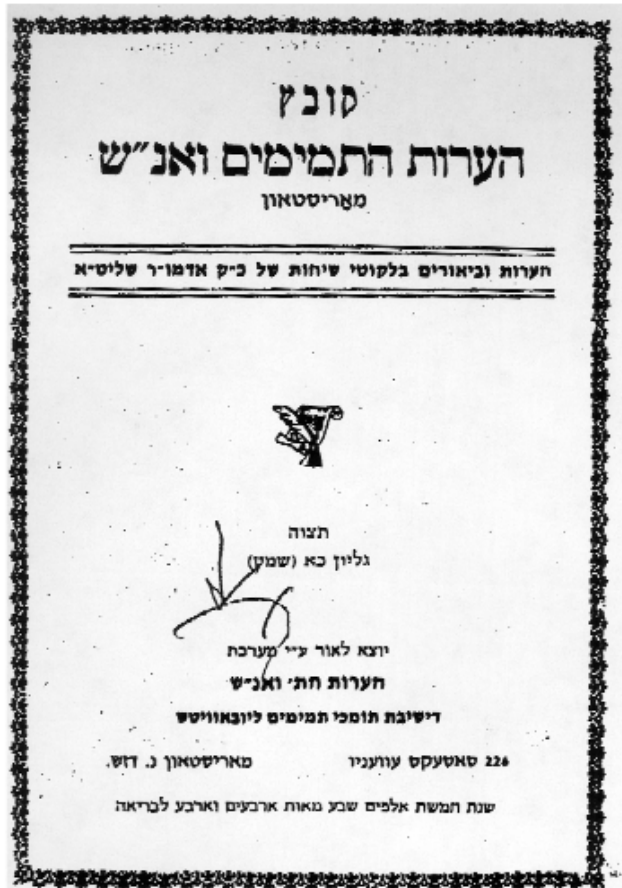
ההתלבטויות עשו את שלהם, ולקראת שבת פרשת תולדות (כמדומני) החלטנו לעשות הפסקה קלה. ניחמנו את עצמינו כי אולי נחזור לתוכנית המקורית - הוצאת קובץ מידי שבועיים...

למרבה המזל, באותו שבוע דיווח הרב צוויבל (כמידי שנה) לרבי על שמות חברי המערכת, ובליל שישי התקבלה תשובתו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח:

"ואשרי חלקם, ויה"ר שיעלו מעלה מעלה בתומ"צ".

כעת, לא ידענו את נפשינו. דווקא באותו שבוע שזכינו לתשובתו של הרבי - לא נוציא לאור את הקובץ "השבועי"?!...

כל אותו הלילה עמלנו קשות, ודקות ספורות לפני כניסת השבת הגיעו העותקים של הקובץ השבועי ל-

הרב ליברוב: "למרות המקובל במזכירות הרבי, שלא למסור את כתב-יד-קדשו של הרבי, זכינו לקבל את ההערות האורגינליות. באחת הפעמים, ציין הרבי על דף השער חץ לעבר המילה "מערכת" [כלומר: למסור את החוברת לידי המערכת]".
בצילום: ציון החץ של הרבי על שער הגליון.

.770

הפענה

שהפיוח רוח חיים

מידי שבוע מסרנו למזכירות (כנהוג) שני עותקים מהקובץ החדש. אחד מהם היה הרבי מניח בסידור, ומעיין במהלך התפילה. הפעם, בשל הזמן המאוחר, הבאתי את הקובץ למזכירות, אולם, היה זה כבר לאחר שהביאו לרבי את חבילת הדואר האחרונה לפני שבת... התחננתי בפני המזכיר שיעשה כל שביכולתו על-מנת שהקובץ יגיע לידי הרבי, והוא הבטיח להשתדל.

כצפוי, לתפילת "קבלת שבת" ירד הרבי ללא הקובץ החדש, אולם, למחרת בתפילת שחרית ניתן היה לראות את הרבי עם הקובץ החדש. במהלך

המשפיע הרב אלימלך צוויבל השקיע זמן ומרץ רב בהוצאת ההערות. הוא עצמו השתדל לכתוב מידי שבוע הערה, ואף מסר שיעור מיוחד בשיחת הרבי על-מנת לעודד את התלמידים לכתוב הערות. מבחינתנו, הוא היה הרוח החיה שעמדה מאחורי הוצאת הקובצים לאור.

במקביל, התחלנו ללקט, מתוך גליונות הערות שיצאו-לאור בעבר, שאלות וקושיות שעדיין לא תורצו, העתקנו אותם ותלינו בלוח-המודעות שבישיבה. כעת, הבחורים השקיעו מאמץ רב לתרץ את

הרגילה, ואף זכה לקבל מענות רבים בקשר להוצאת הקבצים.

מספר הרב ליברוב:

בשנת תשמ"א, למדתי ב'ליובאוויטשער ישיבה' שבאושען פארקוויי, שהייתה בעצם ה'ישיבה קטנה' שבה לומדים לפני הלימודים בישיבה הגדולה במוריסטאון.

היינו אז תלמידים 'קטנים', ובכל שבוע ראינו את שני הקבצים הקבועים שיצאו- לאור על-ידי תלמידי ישיבת אהל-תורה ותות"ל במוריסטון, וביום מן הימים התעוררה לנו השאלה 'מדוע שלא נוציא אף אנו קובץ שכזה?'

וממחשבה למעשה. פנית, יחד עם ידידי גרשון איינהורן, שמואל סעמיולס ויוסף-יצחק אלפרוביץ, וביקשנו מהבחורים לכתוב הערות. הקובץ הראשון יצא לאור לשבת פרשת 'כי תשא'.

כמובן, שלחנו את הקובץ לרבי מלך המשיח, וקיבלנו תשובה שתוכנה היה אשר לפני שמוציאים-לאור עלינו לבדוק שלא יהיו כפילויות של שאלות וכיו עם הקבצים האחרים. חובה לציין, כי כפילות נושאים בקבצים היה עלול לקרות באופן טבעי בכל שבוע, שכן מידי

התפילה קרא הרבי בעיון רב את כל הקובץ מתחילתו ועד סופו...

מאז, מיותר לציין, יצא לאור הקובץ "תמידין כסדרן" מידי שבת בשבתו.

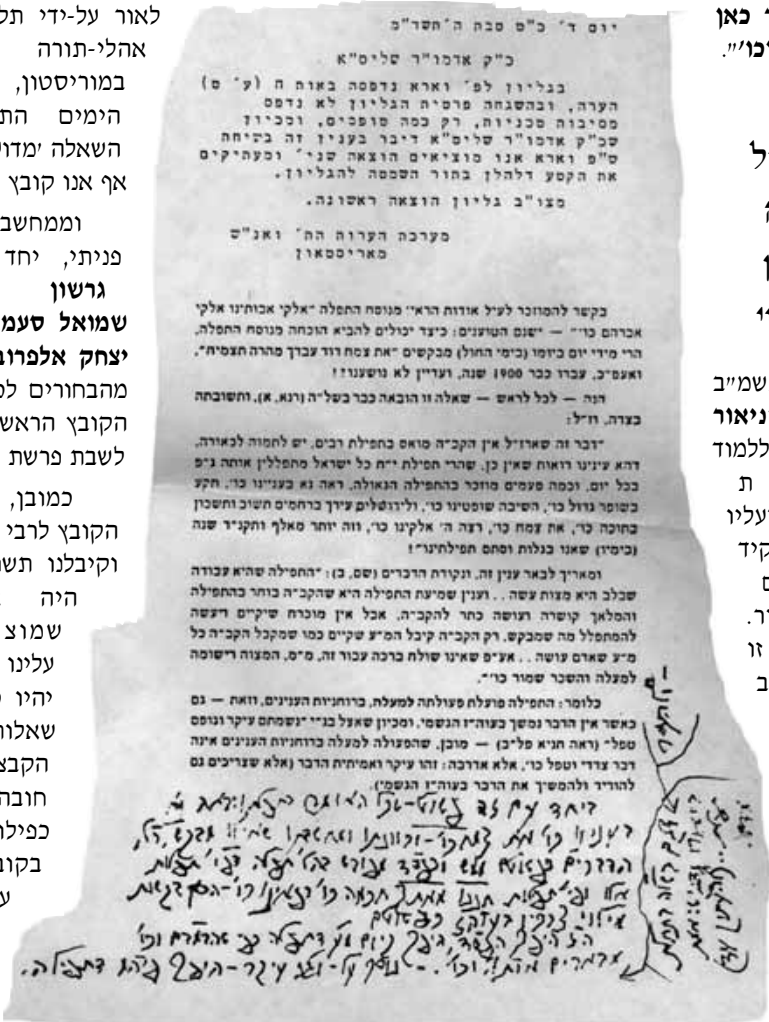
אגב, במהלך השנים זכינו להתייחסויות נוספות מהרבי, כמו התשובה שהעביר הרבי (באותה שנה) לאחד מאנ"ש, בתגובה להערה על אחד השיחות:

"ולעתיד כדאי שישלח הערותיו לא'

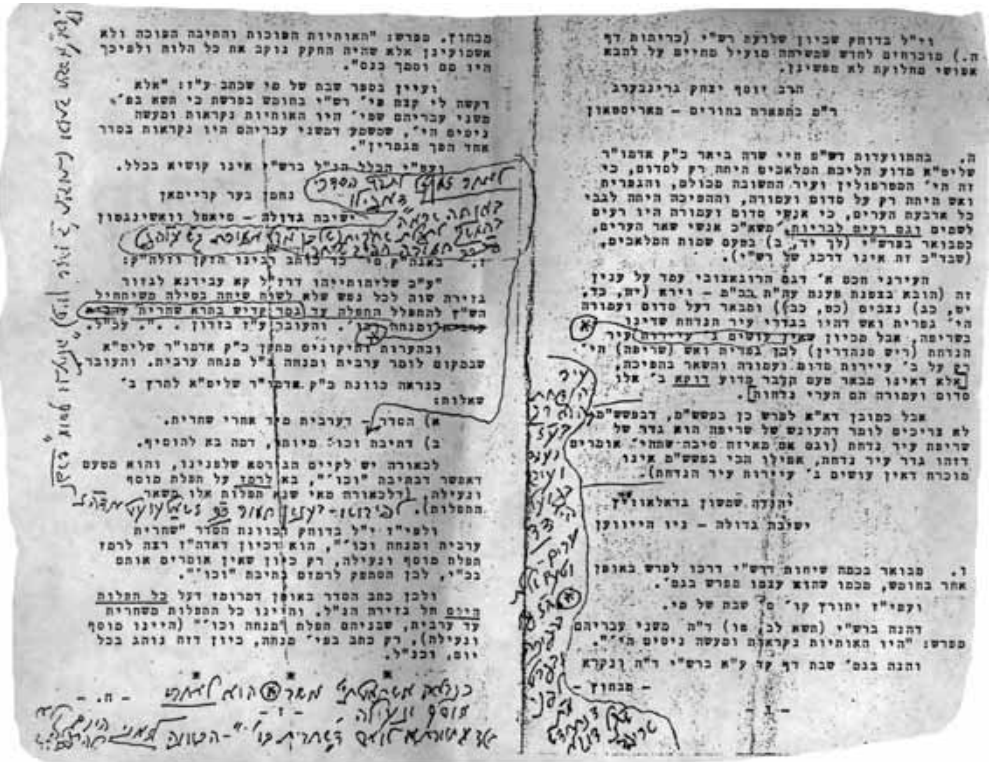
**מ ה ל י ק ו ט י ם
ה י ו צ א י ם ל א ו ר כ א ן
ב מ ו ר י ס ט א ו ן ו כ ו'."**

**קובץ של
הישיבה
באושען
פארקוויי**

בשנת תשמ"ב החל הרב שניאור זלמן ליברוב ללמוד בישיבת מוריסטון, ועליו הוטל עתה תפקיד עריכת הקבצים והוצאתם-לאור. בתקופה זו המשיך הרב ליברוב להוציא את הגליונות במתכונתם

ביחד עם זה פשוט - שכל האומר בתפלתו ראה נא בענינו כו' את צמח כו' - וכוונתו ומחשבתו שאינו מבקש, ר"ל, הדברים כפשוטם ממש וכפס"ד מפורש בהל' תפלה דפי' [ורוש] תפלות אלו ופי' תפלת חננו מאתך חכמה כו' רפאינו כו' - הם בקשות מיליו צרכיו בעוה"ז כפשוטם
ה"ז היפך הפס"ד, היפך קיום מ"ע דתפלה כפי שהרמב"ם וכו' מבארם אותו, וכו'. - נוסף על א"ג"ז [=גם זה] עיקר - היפך פיה"מ [=פירוש המילות] דתפלה,

הערות הרבי על-גבי גיליון ה"הערות" - בפעם הראשונה

באושען פארקוויי, המשכנו להוציא חוברות עד סוף שנת תשמי"א. כאמור, בשנת תשמ"ב נכנסתי ללמוד בישיבת תומכי-תמימים במוריסטון, והחל מפרשת חיי-שרה של אותה שנה מינה אותי המשפיע הרב צוויבל, לאחראי על ההערות.

הרבי פעיר על הערות התמימים

באחד מימי השבוע של פרשת תולדות תשמ"ג, שכבתי בחדרי בישיבה וחשבתי על כל מהלך השבוע: כל השבוע הוא מירוץ אחד גדול, אני צריך להשיג הערות, להשיג תורם לגליון, לתקתק את הכל, לדאוג לדפוס וכי... - המחשבות הטרידו את מנוחתי וגרמו לירידה במצב-רוח האישי שלי.

לפתע, שמעתי נקישות בדלת. לשאלתי "מי זה?", שמעתי את התשובה: "יש לך טלפון מהרב גרונר..." מאותו רגע בהול אינני זוכר בדיוק את הכל... רצתי מבולבל כולי לעבר הטלפון, והרב גרונר אמר לי

לפתע, שמעתי נקישות בדלת. לשאלתי "מי זה?", שמעתי את התשובה: "יש לך טלפון מהרב גרונר..." מאותו רגע בהול אינני זוכר בדיוק את הכל... רצתי מבולבל כולי לעבר הטלפון, והרב גרונר אמר לי אמר לי שהרבי שליט"א כתב על דפי גליון ההערות הערות בכתב-יד קדשו, בתוכנן של ההערות... בהמשך, ביקש הרב גרונר שאבוא מיד לניו-יורק

שבוע דנו (כל הקובצים) אודות ביאורו של הרבי בהתוועדות האחרונה.

אכן, אימצנו את הכלל הזה ונקטנו בהירות בכל עריכת קובץ, וכך נהגנו אף מאוחר יותר בהוצאת קבצי ההערות של מוריסטון.

"בארוכה בשיחת הר"ר שאר ישוב הכהן".
 אחת מהערות הרבי מלך המשיח על גליון ה"הערות"

שני שלאחריו, היינו מקבלים את הגליון עם הערותיו של הרבי, והיינו מפענחים את כתב-היד יחד עם ה"חוזרים" שהיו בקיאים בעניין. ביום שלישי היינו מכניסים בחזרה את הפענוחים להגהה ולמחרת (או ביום חמישי) היו המזכירים מחזירים לנו את ההערות כפי שהן מוגהות, והיינו מדפיסים אותם בגליון של אותו שבוע.

- ◆ פעמים רבות זכינו שהרבי דיבר בהתוועדות אודות מה שנכתב בגליונות. בדרך כלל היה מתחיל הרבי ואומר "דובר בקובצים בעניין..."
- ◆ לעיתים, זכינו והרבי הגיה את השיחה במיוחד על-מנת להדפיסה בקובץ ההערות השבועי. שיחות אלה התפרסמו תחת הכותרת "קטע זה הוגה ע"י כ"ק אד"ש".

שהרבי שליט"א כתב על דפי גליון ההערות הערות בכתב-יד קדשו, בתוכן של ההערות...

בהמשך, ביקש הרב גרונו שאבוא מיד לניו-יורק.

קיבלתי הלם: דבר כזה לא קרה מעולם, שהרבי יכתוב הערות על מה שהבחורים כתבו! בתולדות ליובאוויטש לא הייתה כזאת מעולם!

כשהגעתי לניו-יורק קיבלתי לידי את הגליון שמסרתי עבור הרבי לפני שבת, אלא בתוספת 'קטנה': כתב-יד קדשו של הרבי בצידי הדף...

מאז הפך הדבר לנוהג קבוע: מידי כמה שבועות, במשך תקופה של כשנתיים-שלוש, היה הרבי מוציא את הגליון עם הערות בשולי הדפים...

חובה לציין, כי למרות המקובל במזכירות שלא למסור את כתב-יד קודשו של הרבי, זכיתי לקבל את ההערות האורגינליות, וזאת בשל העובדה כי ההערות הופיעו בשילוב חצים וכדו', מבלי אפשרות להעתיקם כראוי.

אספר על כמה התייחסויות שקיבלנו מהרבי - כמה מיני רבים:

◆ באחת הפעמים, ציין הרבי על דף השער חץ לעבר המילה "מערכת", שהיתה מודפסת על שער החוברת, [כלומר: למסור את החוברת לידי המערכת]. בהזדמנות אחרת, זכינו שהרבי ציין בתשובה לשאלתינו: **"להחזיר המצו"ב** [=המצורף בזה]".

◆ במהלך אותה תקופה, זכיתי להבחין בהתייחסויות שונות של הרבי להוצאת הקובצים. פעם כתב אחד התמימים הערה על נושא מסויים, ובאותו השבוע ביקר אצל הרבי הרב שאר-ישוב הכהן מחיפה. כשהכנסנו את הקובץ לרבי, כתב הרבי ליד הערה זו: **"בארוכה בשיחת הרב שאר ישוב הכהן"**.

◆ אחת ההערות 'הולידה' תיקון בתניא, בתגובה לשאלת אחד הבחורים. ואכן, בתניא בשולי עמוד קצ"ט ב"הערות ותיקונים", ניתן להבחין בתיקון שמופיע תחת הכותרת "הוספה לאחר זמן..." - זהו התיקון אשר, כאמור, תוקן על-ידי הרבי בעקבות ההערה.

◆ בדרך כלל, היינו מכניסים לרבי את הגליון השבועי בשעות אחר-הצהריים של יום שישי. ביום